

***EGYSZERŰSÍTETT
ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ***

***BUDAPEST 11. KERÜLET, MEZŐKÖVESD UTCA 22. SZÁM ALATT 288
LAKÁSOS LAKÓÉPÜLET ÉPÍTÉSE***

a

PHOENARCHITEKT KFT.

megrendelésére
készítette:

A

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM KÖZGYŰJTÉMÉNYI KÖZPONT

NEMZETI
RÉGÉSZETI
INTÉZET

1. AZ ELŐZETES RÉGÉSZETI DOKUMENTÁCIÓ TÁRGYA, ELKÉSZÍTÉSÉNEK CÉLJA, KÉSZÍTŐI

1.1. Az előzetes régészeti dokumentáció (ERD) tárgya: Budapest 11. kerület, Mezőkövesd utca 22. szám alatt 288 lakásos lakóépület építése

1.2. A tervezett változtatás helyszíne: Budapest 11. kerület Mezőkövesd utca 22., 43587/11. helyrajzi számon

1.3. Az ERD megrendelője: PhoenArchitekt Kft.

1.4. Az ERD megrendelésének célja: Építésügyi engedélyezési eljárás

1.5. Készítette: *Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ*

1.6. Az ERD elkészítése során *a kulturális örökség védelméről szóló 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Kötv.) és a Kormány, a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról szóló 68/2018. (IV. 9.) Kormányrendeletének (továbbiakban: Korm. R.) előírásait* alkalmaztuk.

1.7. A Korm. R. 38. § (1) bekezdése alapján az ERD próbafeltárás elvégzése nélkül, egyszerűsített ERD-ként készült.

2. RÉGÉSZETI ÉRTÉKVIZSGÁLAT, LELŐHELY-DIAGNOSZTIKAI VIZSGÁLATOK**2.1. Adattári, szakirodalmi, térképészeti adatgyűjtés**

A tervezett beruházás helyszíne a Csepeli-síkon, Budapesten található a 11. kerületben, hivatalosan a Mezőkövesd utca 22. szám alatt, a 43587/11. helyrajzi számú telken, de a beruházási területet a Hunyadi János utca, a Papp Elemér utca és az Árasztó út fogja közre. A telek közvetlenül a Dunát szegélyező gát mentén található.

A közhiteles lelőhely-nyilvántartás, a múzeumi adattári, szakirodalmi, térképészeti kutatások során, a tervezett beruházás által érintett területen és 50 méteres zónájában négy ismert (nyilvántartott) régészeti lelőhelyhez kapcsolódó adatot gyűjtöttünk. Ez a négy lelőhely egymással átfedésben mind érinti a beruházási területet. Ezen felül a korábban a közelben elvégzett próba- és megelőző feltárások eredményei is a rendelkezésünkre állnak.

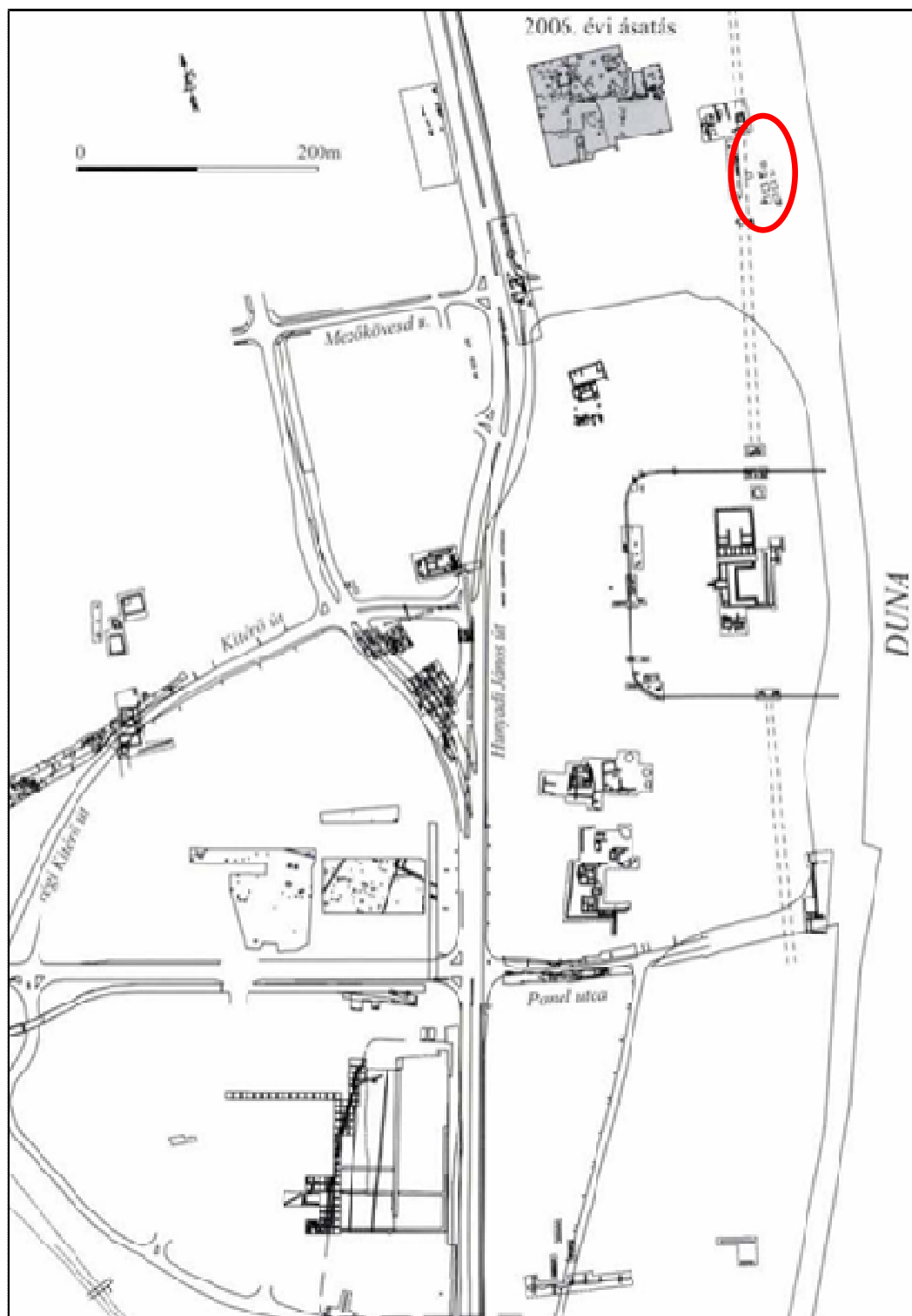
A **42763** azonosítójú, **Albertfalva, római katonai tábor és vicus** elnevezésű, valamint a **66802** azonosítójú, **Duna-parti őskori telepek és az albertfalvai kat. tábor** elnevezésű régészeti lelőhelyeken található a beruházási területtől délre, 250 méternyire az Albertfalvi auxiliáris tábor, mely Aquincum és Campona erődjei közt helyezkedik el. Ez az erőd a pannoniai limes fontos katonai létesítménye volt az 1-3. században. A táborban már 1954 óta zajlanak kisebb, mozaik jellegű feltárások, a legszámottevőbb megfigyeléseket Nagy Tibor tette az 1970-es években vezetett feltárásán. Az ő munkája nyomán tudjuk, hogy a katonai tábor első periódusa valószínűleg az első században, Vespasianus uralkodása idején épült ki.

Ez egy 166x190 méter nagyságú, kettős védőárokhatárolt, palánszerkezetű erőd volt, melyet egy Kr.u. 90 körülre tehető szarmata betörés után megújítottak. A Pannoniára jellemző metódus szerint a 2. században itt is megtörtént az erőd kőbe való átépítése, ez a periódus már nagyobb, 186x210 méteres kiterjedéssel rendelkezett. A markomann-szarmata háborúk alatt ez az erőd is szenvedett károkat, a 2. század vége táján még egyszer újjáépítették, de a Kr.u. 259/260-as szarmata betörés után már nem figyelhető meg helyreállítás. A 2. századi kőtáborban Nagy Tibor korábbi ásatásai során feltárta a praetoriát, a principiát és táborkapukat.¹

Az Albertfalvi auxiliáris vicus

A római katonai táborok sajátossága, hogy a különböző kiszolgáló rétegek egy tábor körüli települést létrehozva, telepedtek le, ennek a megléte Albertfalva esetében is igazolást nyert. Már a 20. század közepe táján lezajlott ásatások nyomán, egy vicus objektumait sikerült feltárni. Ezek szintén a **42763, 59263, 66802, 66476**-as azonosítójú lelőhelyeken találhatóak. A beruházási területtől körülbelül 300 méternyire északnyugatra a Hunyadi János utca és a Vegyész utca sarkán 2005-ben folytatott feltáráson egy 4,5 m széles, 2 m mély V keresztmetszetű árkot, vele párhuzamosan egy kisebb árkot, egy kutat és gödör objektumokat fedeztek fel. Az auxiliáris vicus peremzónájába esett a terület. Délkelet felé haladva, a beruházási területtől 100 méternyire a **Hunyadi János út 16.** szám alatt 2006-ban 6500 m²-en végeztek megelőző feltárást az **59263** azonosítószámon nyilvántartott régészeti lelőhelyen, ezen kívül a másik három említett lelőhely is lefedi ezt a területet. Korábban több szondázó ásatást is végzett Nagy Tibor és Szirmai Krisztina is, ezek során sűrű beépítettség vált kimutathatóvá lakó- és gazdasági objektumokkal, valamint egy mansiot és egy szentélyt említ a szakirodalom. A 2006-ban folytatott feltárást 225 régészeti jelenség került elő, minden telepjelenség és a római korra datálható. A feltárási terület középtengelyében egy a limes útra merőleges 2-2,5 m széles lekövezett út futott. Majdnem 30 lakóobjektumot sikerült feltárni, egyetlen egynél sikerült tartóoszlopokra utaló cölöplyukakat megtalálni, a felmenő falazat anyaga vályogtégla és kő volt. A feltárt felület nagysága lehetővé tette a egy időrendi vázlat kialakítását. A megtelepedés már az auxiliáris tábor kiépítésével egyidőben, a kora Flavius korban kimutatható. A markomann-szarmata háborúkat égés-pusztulási rétegek jelzik, majd ezt a 2. század végén egy felívelés követte, a kőépületek egy része is ekkor épült.

¹ Beszédes József: Feltárást az albertfalvi auxiliáris tábor védműveinél in: Aquincumi Füzetek 15. (2008) 124.

Az Albertfalvai auxiliáris erőd és vicus alaprajza

(Beszédes József: Kutatások az albertfalvi vicus északi részén Aquincumi Füzetek 13.

Budapest, 2007. 206. oldal)

pirossal bekarikázva a jelenlegi beruházás területe

A település a 3. században is a Severus korban még tovább élt, de a 3. sz. középső harmada után a folyamatos lakottságnak nincsen nyoma.²

A jelenlegi beruházási terület szomszédságában a **Hunyadi János út, szakirodalomban Lukoil benzinkút** elnevezésű területen folyt ásatás 1996-ban, mely során Flavius kori telepobjektumok kerültek elő **100-150 cm** mélyen. A kora jelenségek pusztulását követően elplanírozásra került a terület, ezen a rétegen új, 2. századi építkezések nyomait sikerült megfigyelni a felszíntől számított **40-70 cm** mélységben. Ekkorra tehető a részben feltárt 8 méter széles, kelet-nyugati irányú lekövezett út, melynek két oldalán kőalapozású, vályogfalas épületek sorakoztak.³ A későbbi építkezés nyomai csak helyenként érhetőek nyomon az úttest tetején, de többségében az újkori földmozgások során megsemmisültek.⁴

A beruházási területtől kb. 120 méternyire nyugatra, a **Hunyadi János út 18.** alatt Szirmai Krisztina folytatott leletmentő ásatást 1975-ben, mely során 9 szelvényt nyitott meg. Az 1.-ben 75 cm-es mélységben (100,60-100,78 mAf) egy két rétegű, kelet-nyugat irányú útszakasz maradványára bukkantak, amely a tárgyi leletek alapján a 2. század első harmadára datálható. A 2. szondában 50 cm mélyen már köves járósínt jelentkezett, illetve egy kelet-nyugat irányú, 1 méter széles támfal részlete, tőle 3,5 méternyire egy hasonló támfal maradvány és egy 30-40 cm széles észak-déli irányú osztófal, ezek alapján feltételezhető, hogy egy kőalapozású lakóház 2 belső helyiségére bukkantak az ásatók. A 3. szondában szintén ezen épület belső tereinek egyikét sikerült megfogni egy 55-60 cm széles kelet-nyugat irányú fal alapozásával együtt, a belső térből ugyan nem került elő datáló lelet, de a külső rétegek leletei a második század első harmadára kelteznek.

A 4. felszínen egy 50 cm széles észak-déli irányú fal alapozás részletet tártak fel, ami nagy faragott mészkövekből állt. Az 5. felszínen egy 4 méter hosszú, 50 cm széles fal került elő, küszöbkövel, illetve a kavicsos járósínt maradványai. A 6. felszínen régészeti objektum nem került elő. A 7. felszínen 75 cm széles, észak-déli irányú kőfal alapozásra bukkantak, illetve köves járósíntre 100,36 mAf magasságon. A 8. felszínen némi köves felszín került elő, régészeti lelet viszont nem. A 9. szelvényben a köves réteg kis részlete került elő 100,40 mAf magasságon.

Az ásatás során tehát egy 2. század első harmadára keltezhető, kő alapozású épület részleteit sikerült feltárni, mely 6 helyiséggel rendelkezhetett és a limesbe bekötő út déli oldalán

² Beszédes József: Az Albertfalvi római tábor település kutatásának eredményei Nagy Tibor tevékenysége után in: Budapest Régiségei XLIV. 2011. 59-60.

³ Beszédes József: Az Albertfalvi római tábor település kutatásának eredményei Nagy Tibor tevékenysége után in: Budapest Régiségei XLIV. 2011. 58.

⁴ Szirmai Krisztina: Kutatás az albertfalvi vicusban in: Aquincumi Füzetek 3. (1997) 67-71.

helyezkedett el.⁵

Az auxiliáris tábortól nyugati irányban körülbelül 650 méternyire nyúlik el a vicus, ezt a **42763, 66802 és 66476** azonosítójú lelőhelyeken folytatott több feltárás is bizonyította. A **Szerémi út – Hunyadi János út csomópontjában** 1994-ben 2000 m²-en folytatott feltárás, mindössze 150-200 méternyire található a tábortól. A kutatási terület a porta decumanától (tábor nyugati kapuja) kiinduló római út déli oldalán helyezkedik el. Sűrű római beépítettségére utaló telepobjektumok (lakó- és gazdasági objektumok, kemencék) kerültek elő, melyek két periódusra oszthatók, a 2. századi kőalapozású, több helyiséges épület alatt a vicus korábbi, 1. századi periódusából származó lakógödrök is előkerültek.⁶ 2004-ben újabb ásatásra nyílt lehetőség a vicus nyugati oldalán, a tábortól 380 méternyire, a **Kitérő út** nyomvonalának kialakításakor. A feltárt 700 m² részben átfedte Nagy Tibor 1951-es feltárásának területét, mely során kőfalas épületek és kutak kerültek elő, de ezeket a 2004-es ásatás során az építkezési tevékenységek pusztító volta miatt nem sikerült felszínben megfogni. Az újabb ásatáson 200 objektum került elő, ebből 25 datálható a római korra. A területen a korai periódusból egy teljes lakógödör került elő a markomann háborúk idejére tehető pusztulási réteggel, a planírozási rétegen a 2. század végére 3. század elejére datálható kőépítményt emeltek sóderes járószinttel, az épület rétegeiből előkerült Severus kori terra sigillaták bizonyítják, hogy a vicus tovább élt a 3. század első évtizedeiben.

Az auxiliáris tábortól 250 méternyire nyugatra, a **Mezőkövesd utca – Szerémi út – Kitérő út, Hunyadi János út által közrevont területen** 2006-ban próbafeltárást végeztek, melynek során egy kemence, két kisebb gödörobjektum és három egymással párhuzamos, észak-déli irányú árok került elő, melyekből leletanyag nem került elő, de a formájuk alapján a római korra keltezhetők. Az objektumok gyéren helyezkednek el ezen a területen, ez feltehetően azzal magyarázható, hogy a táborból kivezető utak távolabb futnak.

A vicus nyugati szélén, a tábortól 600-650 méternyire még két nagyobb megelőző feltárás elvégzésére nyílt lehetőség, melyek lehatárolták a település kiterjedését. 2004-ben a **Mezőkövesd utca – Fehérvári út sarka és Mezőkövesd u. 1-3.** elnevezésű területeken zajlottak a munkálatok, ahol az első felületen mindössze két római objektum került elő, egy földkút és egy gödörobjektum, míg a Mezőkövesd u. 1-3. szám alatt összesen egy földkút került elő. A két fentebb említett ásatástól nyugatra már római telepjelenségek már nem

⁵ Szirmai Krisztina: Archaeological Observations in the northern section of the so-called Vicus of Albertfalva (1973-1977) in: Budapest Régiségei 30. (1993) 87-89.

⁶ Beszédes József: Az Albertfalvi római tábor település kutatásának eredményei Nagy Tibor tevékenysége után in: Budapest Régiségei XLIV. 2011. 60.

ismertek.⁷

A tábortól délre három említésre méltó ásatás zajlott a **42763** és a **66802** azonosítójú lelőhelyeken, a vicus peremzónájában, kb. 450 méternyire a tábortól a **Savoya park – Auchan áruház** elnevezésű területen folyt ásatás 1999-ben. Az objektumsűrűség itt már nagyon gyér volt, az 1000 m² kiterjedésű feltáráson két egymással párhuzamos, északkelet – délnyugati tájolású, leletszegény árok, néhány tűzelőhely és kemence maradvány, illetve egy 80 cm széles, kb. 6 méter hosszan megmaradt kőfal maradványa került elő. 2001-ben Szirmai Krisztina folytatta és terjesztette ki a korábbi kutatási területet. Munkája során a két párhuzamos árok folytatását tárta fel, mellettük palánkra utaló elszíneződések jelentkezték, illetve még több eltérő tájolású árok, melyek nem mutattak szabályszerűséget. 2002-ben a 6-os út szélesítése során újabb feltárásokat végeztek, melynek során két kelet-nyugati irányú árok kisebb szakasza került elő. Szirmai Krisztina véleménye szerint az újonnan feltárt árkok és a korábbi két ásatáson lokalizált északkelet-délnyugat irányú árkok együttesen egy menettábor védműveit alkották, azonban az objektumok katonai funkciója nem bizonyítható.

Az auxiliáris tábortól 200 méternyire délnyugatra, a **Savoya park – OBI áruház** területén 2003-ban újabb nagyfelületű feltárások zajlottak. Két újabb nyugat-keleti irányú árokszakasz került feltárássra, valamint a perifériákra jellemző közepes objektum sűrűséggel kutak, tárolóvermek, vízelvezető árkok, kemencék. Kőalapozásra utaló nyomot egyáltalán nem találtak, lakógödörök is csak szórványosan fordultak elő.

2004-ben a **Panel utca** nyomvonalának régészeti feltárása során egy kőkerítéssel ellátott telek részletei kerültek elő, melyhez hasonlókat tárt fel Nagy Tibor az 1940-es években a munkaterület közvetlen közelében. A feltárási terület 230 méternyire délre helyezkedik el az auxiliáris tábortól és 640 méternyire déli irányban a beruházási területtől. A nyugat-keleti irányú kerítésfal 52 méteren át futott a feltárási területen, valamint a keleti sarkában az észak-déli irányú kerítés is napvilágra került. A kerítésen belülről egy kőépület 3x3 méteres helyisége, valamint tőle keletre egy két periódusú zárófal kisebb szakasza is előkerült. Az épület valószínűleg lakóházként határozható meg, a 2. századra keltezhető, alatta a vicus korábbi periódusához kapcsolódó cölöplyukak és gödörobjektumok kerültek elő.

A vicus kelet-nyugati kiterjedését 600-650, észak-déli kiterjedését Kovács Péter 1200 méterben határozta meg, melyet az újabb feltárások sem módosítottak. A vicus építését megelőző időszakból nem mutatható ki bennszülött telep, tehát három periódussal kell számolnunk. Az erőd építésének és a vicus kiépülésének időszaka a Flavius korra (Kr.u. 69-

⁷ Beszédes József: Az Albertfalvi római tábor település kutatásának eredményei Nagy Tibor tevékenysége után in: Budapest Régiségei XLIV. 2011. 60-62.

96) tehető, a második periódus a markomann-szarmata háborúk utáni újjáépítés fázisa és az azt követő évtizedek, a harmadik pedig a Severus kor a 3. század középső harmadáig.

Az eddigi feltárások alapján arra következtethetünk, hogy a vicus beépítettsége nem volt egyenletes, az auxiliáris táborból kivezető főutak, és ezek bekötő útjai mentén sűrűbb megtelepedéssel, lakóobjektumokkal kell számolnunk. Az utaktól távolabb eső zónákban főként kutak és vízelvezető árkok kerültek feltárássra. A terra sigillata leletanyag alapján kimutatható a település benépesedésének folyamata is. A táborhoz közelebbi részen kimutatható a Flavius kori megtelepedés, míg a távolabbi részeken némiképp később, a Traianus vagy Hadrianus korban vette kezdetét. A déli oldalon kőfállal határolt insula szerű telkeket látunk, belső folyosós, kőből épült lakóházakkal és gazdasági épületekkel, míg a vicus más területeire ez egyáltalán nem jellemző. Ugyan a markomann-szarmata háborúk során jelentős pusztulás ment végbe a településen, a terra sigillata anyag alapján mégis bizonyított a Severus kori továbbélés, azonban a Kr.u. 260-as évek barbár betöréseit már valószínűleg nem érte meg, mivel a 3. század első harmadánál későbbi leletanyaggal nem találkoztak a kutatók.⁸

A beruházási területet érintő korábbi feltárások

A beruházási terület tehát mivel 250 méternyire északra helyezkedik el az auxiliáris tábortól így biztosan a vicus területére esik és már a Flavius kori megtelepedés is valószínűsíthető.

Ezt támasztják alá a beruházási területen korábban végzett feltárások. A területen **1977-ben** vezetett feltárást **Szirmai Krisztina**, a fővárosban 1973-1977 közt folytatott mentőásatások keretében. Összesen kilenc szondát nyitott, melyekben a felső bolygatott recens réteg (20-100 cm, felszínenként eltérő vastagságban) alatt, szürke, kevert, homokos szénpettyes réteg majd a sárga agyagos altalaj jelentkezett, a 6. felszínen 99, 82 mAf magasságon,

A megnyitott felszíneken három Flavius korra (Kr.u. 69-96) datálható lakógödör került elő. A Traianus – Hadrianus (Kr.u.98-138) korban kiépült 6,2 m széles limes út körülbelül 5 méteres szakasza is napvilágra került, 100,63-65 mAf magasságon, valamint egy szintén ebben a korszakban a limes úttól keletre épült kőalapozású épület, agyagpadló és egy sóderes, köves szint formájában. Egy másik sóderes, homokköves szintekkel rendelkező épület került elő a limesúttól nyugatra 135 méterre, valamint egy KNy-i irányú bekötő út. A szondákban sárga, illetve néhol barna agyagos altalaj mutatkozott. Az Antoninus kori (96-192) újjáépítést a legtöbb felszínen megfigyelték, szintén erre a korszakra datálható rheinzaberni terra

⁸ Beszédes József: Az Albertfalvi római tábor település kutatásának eredményei Nagy Tibor tevékenysége után in: Budapest Régiségei XLIV. 2011. 62-65.

sigillatákkal egyetemben. A kevert rétegben Antoninus kori kerámia töredékeket figyeltek meg, illetve egy Titus kori (Kr.u. 79-81) dupondius is előkerült. Szirmai Krisztina nézete szerint a későbbi korok emlékeit az újkori földmozgások megsemmisítették és már a 2. század második második felére datálható szintek, épületmaradványok is a mai felszín felett helyezkedhettek el.⁹ Szirma Krisztina ásatásán tehát csak ez a két réteg volt megfigyelhető. A recens feltöltés alatt minimum 1 méter vastagságú kultúrréteg jelentkezése várható.

Majd 30 évvel később, 2008-ban is zajlott egy próbafeltárásból teljesfelületű feltárássá bővülő ásatás a **Mezőkövesd utca 22.** szám alatt, ami beruházói kérésre félbe maradt, mert a kibővítendő feltárási területek magasabb költségeinek finanszírozása nem látszott biztosítottnak. A Budapest Történeti Múzeum Adattárában a következő információkhoz jutottam a feltárást illetően: négy munkafelület került megnyitásra, számozásuk a nyugati nagyobb részlettel indul, majd délről észak felé számozódik. Az elsőben kerültek elő római kori telepobjektumok. Kőfalas építmények alapfalai, kőkút, félig földbemélyített lakógödrök. A falak jelentkezési szintje -180 cm, 99.89 mBf. Az SE089 fal (K-Ny) alatt helyezkedtek el az SE081 és SE043-as gödrök, melyek felett a fal is kissé megrogyott. Az újkori törmelék vastagsága kelet felé haladva csökken. A szelvényfalakról metszetrajz nem készült.

A 2. munkaterületen csak az újkori törmelék eltávolítását végezték, de nyelés után 100-120 cm-en már feltehetően római objektumok feltételei jelentkeztek. A 3. munkaterületen 40-50 cm mélyen jelentkezett egy észak-déli irányú, mészkőből rakott út, melyet limes útként azonosítanak, de SE számot nem kapott, átvágásra nem került. A 4. munkaterületen szintén az újkori feltöltés kimarkolása után nyelést végeztek, mely során a déli oldalon -145 cm-en, északi oldalon kb. 50 centiméterrel feljebb jelentkezett az altalaj. A dwg fájlban jelölt 5. munkaterületen nem kezdték meg a munkát. A tervezett beruházás helyszínébe csak a 2-4. munkaterületek esnek, az itt előkerült régészeti objektumok viszont nem kerültek feltárássra, így területük nem vonható ki a megelőző feltárási területéből. Az elvégzett mélyülést nem dokumentálták metszetrajzzal, az altalaj mélységi adatai relatívak, ezekből nem következtethetünk a rétegrendre és azok számára.

A beruházási területen Nagy Tibor is végzett feltáráásokat az 1950-es években, mint az az 1. sz. Térképmellékleten látható, de ezzel kapcsolatban nem találtunk több információt a Budapest Történeti Múzeum Adattárában.

A korábban elvégzett feltáráásokat az 1. sz. térképmellékleten ábrázoltuk.

⁹ Szirmai Krisztina: Archaeological Observations in the northern section of the so-called Vicus of Albertfalva (1973-1977) in: Budapest Régiségei 30. (1993) 90-94.

Adatgyűjtés során a fejlesztési területen és pufferzónájában azonosított régészeti lelőhelyek:

Név:	Nyilvántartási szám:	Információ forrása:	Lelőhely jellege:	Lelőhely kora:	Pozíciója:
Budapest 11. ker. Budaörsi út-vasút-Péterhegyi út-XI. ker. közigazgatási h. - Fehérvári út	66476	adatgyűjtés, régészeti felügyelet, ásatás	telepnyom (felszíni)	újkőkör, rézkör őskör, római kor, népvándorláskör középkör, újkör	érintett
			temető	római kor	
			szórványlelet	őskör	
			kemence	Árpád-kör	
			sír	középkör, török kör	
			telep	középkör, bronzkör	
Budapest 11. ker. Albertfalva, római katonai tábor és vicus**	42763**	adatgyűjtés, régészeti megfigyelés, próbaásatás, ásatás	auxiliáris	kora római	érintett
			vicus, út	római kör	
			telep	bronzkör – kora bronzkör	
			zsugorított sír	harang alakú edények kultúrája	
Budapest 11. ker. Duna-parti ősköri telepek és az albertfalvai kat. tábor	66802	adatgyűjtés, régészeti megfigyelés, próbaásatás, ásatás	temető, tábor	római kör	érintett
			telepnyom (felszíni), sír, telep	középkör	
			telep	őskör	
Budapest 11. ker. Hunyadi János út 16. (Albertfalva, római vicus északi része)	59263	régészeti megfigyelés, próbaásatás, ásatás	vicus, út, ház, kút	római kör	érintett
			csontvázas sír	római kör	

* Fokozottan védett lelőhely

** Kiemelten védett lelőhely

Az azonosított, illetve vizsgált régészeti lelőhelyek ismert kiterjedését az 1. sz. térképmellékleten ábrázoltuk, a térinformatikai állományok a digitális melléklet „Térinformatika” mappájában érhetők el.

3. FELTÁRÁSI PROJEKTTERV**3.1. A változtatási szándékok ismertetése**

A beruházási terület egy észak dél tengelyű, enyhén trapéz alakú telek melyen ma ipari épületek állnak, illetve a terep nagy része le van betonozva. Az épületek elbontásra kerülnek, kivételt képez ez alól a fővárosi védettség alatt álló téglaburkolatos toronyépület. A telek részben síknak tekinthető, azonban a dél-délkeleti részén a csatlakozó út és a gát felé emelkedik. A telek területe 13262 m², ebből a tervezett földmunka 8149 m² felületre terjed ki. A lakóépület a tervek szerint 12 szinttel fog bírni, melybe az alagsor, valamint a pince szintek telken kialakult elő és oldalkertek által meghatározott beépítési helyet szinte teljesen kitöltik. Az épület a jelenlegi terepszinttől számítva egy szinttel lesz mélyebbre telepítve, az alagsor

mellett Duna felőli részén a gát magasságáig fel lesz töltve a végleges terepszint. A beépítetlen területen 3 szintes növényállományú zöldfelület létesül, valamint a parkolósínteket feltáró térkő burkolatú úttest, amelyre felszíni parkolók kapcsolódnak. Az épület földszint feletti része 3 külön tömbbé válik szét, ezek a tömbök 9 emelet magasak. Az épület mélylapozással lesz alapozva, a magas tömbök alatt cölöpözés készül, amely gerendaráccsal, illetve vasbeton lemezzel lesz összefogva a pinceszint alatt. Jelentősebb munkagödör és víztelenítési technológia a jelen tervezési fázisban nincs tervezve, lehetőleg nyílt víztelenítés és rézsűs alapgödör az előírányzott, amennyiben a későbbiekben tervezett kivitelezési módszerek és építési körülmények ezt lehetővé teszik. A tervezés jelenlegi szakaszában ennyi információt tudott szolgáltatni a beruházó, de a mélységi adatokból így is látszik, hogy az építkezés eléri a régészeti objektumok jelentkezési szintjét.

3.2. Örökségvédelmi hatáselemzés, örökségvédelmi hatáscsökkentő javaslatok

A megrendelő által átadott műszaki adatok és a régészeti értékvizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a tervezett beruházás földmunkái régészeti lelőhelyeket érintenek: a **66476** számon nyilvántartott **Budapest 11. ker. Budaörsi út-vasút-Péterhegyi út-XI. ker közigazgatási h.-Fehérvári út** régészeti lelőhelyet, a **42763** számon nyilvántartott **Budapest 11. ker. Albertfalva, római katonai tábor és vicus** régészeti lelőhelyet, a **66802** számon nyilvántartott **Budapest 11. ker. Duna-parti őskori telepek és az albertfalvai kat. tábor** régészeti lelőhelyet és az **59263** számon nyilvántartott **Budapest 11. ker. Hunyadi János út 16.** (Albertfalva, római vicus északi része) régészeti lelőhelyet.

Az érintett lelőhelyek közül a **42763** számon nyilvántartott **Budapest 11. ker. Albertfalva, római katonai tábor és vicus** kiemelten védett régészeti lelőhely.

A védetté nyilvánított lelőhelyet a Korm. R. 21. § (3) bekezdés alapján **a földmunkával járó beruházással el kell kerülni.**

A Korm. R. 88. § (6) bekezdése szerint a hatóság szakhatósági állásfoglalása során vagy örökségvédelmi szakkérdés vizsgálata alapján a 21. § (3) bekezdésében foglaltaktól eltérően rendelkezhet, ha a földmunkával járó beruházás belterületen valósul meg.

Ha a hatóság a Korm. R. 21. § (3) bekezdése szerint a védett lelőhely elkerülését írja elő, a földmunkával járó beruházás nem valósítható meg a védett lelőhely területén.

Ha a hatóság Korm. R. 88. § (6) bekezdése alapján hozzájárul a védett lelőhely földmunkával történő bolygatásához, a régészeti lelőhely(ek) földmunkával érintett részén, a Kötv. 22. § (1)

bekezdés értelmében, ***a lelőhely földmunkával érintett részén megelőző régészeti feltárást kell végezni.***

A hatáselemzés eredményeként megállapítható, hogy a tervezett földmunkák **8149 m²** felületen érintik a **66476**, a **42763**, a **66802** és az **59263** számon nyilvántartott régészeti lelőhelyeket, amelyek térben fedik egymást.

A területen jelenleg három épület áll, amelyek alapozásával kapcsolatban nem rendelkezünk adatokkal, de figyelembe véve a régészeti jelenségek előkerülésének szintjét, valószínűnek tartjuk, hogy az épületek építése során a régészeti jelenségeket és esetéges rétegeket részben vagy egészében elpusztították.

A tervezett földmunkák történeti városmag területén valósulnak meg, ezért a Kötv. 22. § (3) bekezdés cb) pontjának figyelembevételével ***a megelőző feltárás javasolt módszere: teljes felületű feltárás***, amit a lelőhelyek összes, azon földmunkákkal érintett területein el kell végezni, melyek az 1977-ben a Budapesti Történeti Múzeum által elvégzett feltárások területén (284 m²), valamint a jelenleg álló három épület területén (1196 m²) kívül esnek.

A teljes felületű feltárás javasolt területe, a fentiek figyelembevételével: **6669 m²**.

A teljes felületű feltárást legalább az engedélyezési vagy kiviteli terv szerinti földmunkával érintett mélységig kell elvégezni, a földmunkával érintett mélység szintjén lévő régészeti leletek és emlékek egészét fel kell tární (Kötv. 23. § (1) bekezdés).

A területen korábban végzett feltárások során római kori kőépületek maradványai is előkerültek. Ezek állapota nem indokolta a helyben történő megtartást, de nem zárható ki, jó állapotban megőrződött épített örökségi elemek előkerülése a javasolt megelőző feltárás során, így ezen kockázatokra mindenképp felhívjuk a beruházó figyelmét.

Az elvégzett régészeti értékvizsgálat eredményei alapján megállapítható, hogy a területen álló ***három épület területén*** (1196 m² felületen) az érintett régészeti lelőhely földmunkák által bolygatott, részben megsemmisült. Ezért a Kötv. 22. § (3) bekezdés ad) pontjának figyelembevételével ***a megelőző feltárás javasolt módszere: régészeti megfigyelés.***

A gépi és kézi földmunkát a régész irányítása mellett kell végezni (Korm. R. 36. § (2) bekezdés), olyan munkagéppel (gumikerekes forgókotró, iszapoló vagy rézsűző kanállal), amely alkalmas a régészeti jelenségek jelentkezési szintjén a régészeti tükörfelület kialakítására. A megfelelő régészeti tükörfelület kialakításának érdekében kézi földmunkavégzésre is szükség lehet (vö.: Kötv. 7. § 31. pont).

Amennyiben a régészeti megfigyelés mellett végzett földmunkák során régészeti lelőhely kerül elő, a jelenségeket a megfigyelés keretében ki kell bontani és megfelelően dokumentálni kell (Korm. R. 35. § (1) bekezdés).

A Korm. R. 45. § szerint, ha a nagyberuházás régészeti megfigyelése során előkerült régészeti lelőhely vagy lelet a kivitelezés hátráltatása nélkül régészeti bontómunka keretében nem tárható fel, a régészeti megfigyelést végző intézmény haladéktalanul értesíti a hatóságot. A hatóság a szükséges intézkedésekről a bejelentés kézhezvételétől számított öt napon belül dönt.

A Korm. R. 46. § (1-3) bekezdései alapján, ha a megelőző feltárás vagy a régészeti megfigyelés során eredeti összefüggéseiben megmaradt régészeti emlék kerül elő, a feltárást végző intézmény három napon belül köteles bejelenteni a hatóságnak, valamint megelőző feltárás esetén értesíteni a beruházót. A bejelentett régészeti emlék elkerüléséről vagy helyszíni megtartásáról és kezeléséről, valamint a szükséges állagmegőrző intézkedésekről a hatóság húsz napon belül dönt. Ha a régészeti emlék megelőző feltárás során került elő, és a hatóság határozata alapján azt a helyszínen kell megőrizni, a beruházás során a műszaki tervezésnek és a kivitelezésnek tekintettel kell lennie az emlék megőrzésére. Ebben az esetben a feltárást végző intézmény köteles a feltárás terepi munkáinak befejezését követő tizenöt napon belül a régészeti emlékről adatot szolgáltatni a beruházónak. Az adatszolgáltatás részeként rajzi dokumentáción egyértelműen fel kell tüntetni a bontható és a helyszínen – eredeti helyükön – megőrzendő régészeti emlékeket.

3.3. A javasolt örökségvédelmi intézkedések költségkalkulációja

3.3.1. Megelőző feltárás tervezett költsége

A megelőző feltárás költségkalkulációja a tervezett földmunkák és a feltárandó régészeti lelőhelyek paraméterei (elsősorban az érintett terület nagysága) valamint a Korm. R. 8. számú mellékletében meghatározott maximált hatósági egységárak alapján készült.

Az árkalkuláció alapja:

A tervezett beruházás történeti városmagnak minősülő területen valósul meg, elsősorban a kőépületek és a terület egy részén feltételezhető régészeti rétegsor alapján, így a Korm. R. 8. számú mellékletének történeti városmagokra vonatkozó egységárát javasoljuk figyelembe venni.

A Budapesti Történeti Múzeum által végzett korábbi feltárások (1977, 2008) dokumentációi és az 1977-es ásatás publikációja alapján a terület a római kori vicus kevésbé intenzív

részének tekinthető. A terület déli részén (Szirmai Krisztina által végzett feltárás adatai alapján) 1 – 1,5 méter vastag rétegsor előkerülése várható, a terület északi részén (a Beszédes József által végzett feltárás adatai alapján) a régészeti jelenségek kis mélységű jelentkezése várható. Mindezek alapján a Korm. R. 8. számú mellékletének történeti városmagokra vonatkozó egységárai közül, a kis intenzitású (kis mélység, csekély fedettség, kevés objektum) régészeti lelőhelyek feltárására vonatkozó egységár (15.750 Ft/m²) alkalmazását javasoljuk.

A terület modern épületekkel bolygatott területén, az épületek alapozásának bontása során szükséges régészeti megfigyelés költségét a bontás munkaóraigénye határozza meg. A régészeti megfigyelés maximált hatásági egységára: 8 000 Ft/óra.

Amennyiben a modern épületek elbontása után régészeti lelőhelyek jelentkeznek, ezek kibontásának egységára: 3.150 Ft/m². A régészeti bontómunka pontos költségigénye, csak az épületek elbontása után határozható meg.

A végleges költségek tehát a beruházás végső megvalósulásának, illetve az előkerülő régészeti jelenségek intenzitásának, jellegének, valamint a terület korábbi bolygatottságának függvényében alakulnak.

Megelőző feltárás (teljes felületű feltárás és régészeti megfigyelés) árkalkulációja:

Területrész megnevezése	Megelőző feltárás módszere	Maximált hatásági egységár* (nettó)	Feltárandó terület	Kalkulált nettó keretösszeg
Álló épületeken kívüli, feltáratlan területek:	Teljes felületű feltárás, történeti városmag, kis intenzitású (kis mélység, csekély fedettség, kevés objektum)	15.750 Ft/m ²	6.669 m ²	105.036.750 Ft
Álló épületek alatti területek:	Régészeti megfigyelés	8.000 Ft/óra	1.196 m ²	Az épületalapok bontásához szükséges munkaórák függvényében
Álló épületek alatti területek:	Régészet megfigyelés keretében végzett bontómunka (régészeti jelenségek előkerülése esetén)	3.150 Ft/m ²	1.196 m ²	Teljes régészeti fedettség esetén, maximum: 3.767.400 Ft

* Korm. R. 8. mellékletében meghatározott hatásági egységárok szerint.

A megelőző feltárás költségei magukba foglalják a régészeti feltárás terepi munkavégzésén túl – beleértve a feltárás munkafeltételei (dúcolás, melegedő és öltözőhelyiség, wc) biztosítását is – a jogszabályban meghatározott tartalmú dokumentálás és az elsődleges leletfeldolgozás

költségeit (Kötv. 22. § (9) bekezdés), azonban nem tartalmazzák a régészeti földmunka (vö.: Kötv. 7. § 31. pont) költségeit. A régészeti feltáráshoz kapcsolódó régészeti földmunka megvalósításáról a beruházó köteles gondoskodni. Ha a beruházó nem tudja biztosítani a földmunkát, akkor a feltárást végző intézmény – a közbeszerzésekről szóló törvény szerint – gondoskodik a régészeti feladatellátáshoz kapcsolódó földmunka elvégzéséről a beruházó költségén (Kötv. 23. § (2) bekezdés). A régészeti földmunkát a feltárás vezetőjének irányításával, régészeti megfigyelés mellett kell végezni, melynek költsége a területen elvégzett megelőző feltárás költségének része (Korm. R. 36. § (2) bekezdés), így erre a tevékenységre külön költség nem számolható el.

A megelőző feltárás pénzügyi elszámolása utólagosan történik, a valós teljesítés (feltárt terület mérete, rétegszámok) alapján (vö.: Kötv. 23/F. § (10) bekezdés). A feltárási projekttervben meghatározott egységáron a 10 méter sugarú poligonon határolt régészetileg pozitív területek számolhatók el. A negatív területek feltárázáért külön költség nem számolható el.

A Kötv. 23/F. § (11) bekezdése szerint a feltáráshoz jogosult intézmény a teljes felületű feltárás és az elfedés régészeti előkészítésének összköltségei 10 százalékanak erejéig tartalékot képezhet az esetleges régészeti többletköltségekre. A tartalék a beruházó és a feltárást végző intézmény közötti megállapodás alapján használható fel.

3.3.2. Teljes felületű feltárás költségkerete

A Kötv. 23/F. § (9) bekezdése szerint: A teljes felületű feltárás költségei nem haladhatják meg a beruházás teljes bekerülési költségének 1 százalékat, kivéve, ha a beruházó ennél magasabb összeg megfizetését vállalja. Az összeg tartalmazza a teljes felületű feltárás terepi munkavégzésén túl (beleértve a feltárás munkafeltételei biztosítását is) a jogszabályban meghatározott tartalmú dokumentálás és az elsődleges leletfeldolgozás, valamint a végleges leletbefogadás költségeit. Nem tartalmazza a jogszabályban meghatározottak szerint feltáráshoz alkalmas napon kívüli régészeti feltárás végzéséhez a beruházó által kötelezően biztosítandó szükséges technikai felszerelés biztosításának költségét.

A nagyberuházáshoz kapcsolódó régészeti feltárással összefüggő rendelkezések alkalmazásában – tekintet nélkül a nagyberuházás szakaszolására – a beruházás teljes bekerülési költsége a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény 47-51. §-ában meghatározott tételek tervezett összege. (Kötv. 23/F. § (4) bekezdés)

A beruházó nyilatkozata alapján, jelen projekt esetében a beruházás teljes bekerülési költségének bruttó 1 százaléka: 300.076.000 Ft

3.4. A megelőző feltárás időkerete

A Kötv. 23/F. § (3) bekezdése szerint: „teljes felületű feltárás esetén a feltárás időtartama a feltárás céljára a beruházótól a földmunkával érintett munkaterületnek vagy régészeti területi szakasznak régészeti munkavégzésre alkalmas állapotban, állapottrögztítő jegyzőkönyvvel történő átvételétől számított legfeljebb 30 – régészeti feltárás elvégzésére jogszabályban meghatározottak szerint alkalmas – nap. A beruházó és a feltárássra jogosult intézmény ennél hosszabb időtartamban is megállapodhat. A teljes felületű feltáráshoz kapcsolódó gépi földmunka időtartama a teljes felületű feltárás időtartamába nem számít bele.

3.5. A régészeti feladatellátásra kijelölt intézmény megjelölése

A Kötv. 23/E. § (2) bekezdése alapján, a nagyberuházást megelőző feltárás, illetve nagyberuházáshoz kapcsolódó régészeti megfigyelés esetén a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ a beruházó szerződéskötési szándékáról, annak kézhezvételét követő 5 napon belül értesíti a nagyberuházás megelőző feltárásának elvégzésére jogosult intézményt és koordinálja a szerződéskötést.

A Kötv. 23/E. § (2a) bekezdése alapján a nagyberuházást megelőző feltárást a Budapesti Történeti Múzeum Ásatási Projektiroda (1014 Budapest, Szent György tér 2. II. em./265. tel.: 06- 20/354-5984, 06-20/621-9593, 06-1/4878-816, e-mail: asatas@btm.hu) végezheti jogszabályban meghatározottak szerint.

A Kötv. 22. § (11) bekezdés alapján a megelőző feltárássra vonatkozó szerződést a feltárássra jogosult intézménynek és a beruházónak a jogszabályban meghatározott adattartalomnak a beruházó által történő rendelkezésre bocsátásától számított 15 napon belül kell megkötni.

A Kötv. 23/E. § (4) bekezdés alapján, ha a gyűjtőterületén érintett megyei hatókörű városi múzeum a megelőző feltárássra vonatkozó szerződést a 22. § (11) bekezdésében meghatározott 15 napos határidőn belül nem köti meg, akkor a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ gondoskodik a régészeti feladatellátás elvégzéséről.

Budapest, 2024. július 18.

régész
Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi
Központ
(Régészeti értékvizsgálat)

régész
Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi
Központ
(Feltárási projektterv)

TÉRKÉPMELLÉKLETEK

- 1. térképmelléklet: A régészeti adatgyűjtés eredménye**
- 2. térképmelléklet: A teljesfelületű feltárás és a régészeti megfigyelés javasolt területe**

650000

650100

650200

233200

233100

233000

232900

233200

233100

233000

232900

1:2 000

0 25 50 75 100 m

Jelmagyarázat

- Tervezett beruházás helyszíne
- 1977-ben feltárt területek
- 2008-ban felrárt területek
- Nyilvántartott régészeti lelőhely

Budapest 11. kerület, Mezőkövesd utca 22.
szám alatt 288 lakásos lakóépület építése
Előzetes régészeti dokumentáció
1. számú térképmelléklet
A régészeti adatgyűjtés eredménye

NEMZETI
RÉGÉSZETI
INTÉZET

650000

233000

233000

Jelmagyarázat

Nyilvántartott régészeti lelőhely

Tervezett beruházás helyszíne

Teljesfelületű feltárás javasolt területe

Régészeti megfigyelés javasolt területe

Budapest 11. kerület, Mezőkövesd utca 22.

Dunapart - 288 lakásos épület

Előzetes régészeti dokumentáció

2. számú térképmelléklet

A teljesfelületű feltárás és a régészeti
megfigyelés javasolt területe

NEMZETI
RÉGÉSZETI
INTÉZET

1:1 000